СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 146. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 25. червня, 1925. — VOL. XXXIII. No. 146. Jersey City, N. J., Thursday, June 25. 1925. THREE CENTS

Уряд починає нову війну проти бутлеґерів.

ВАШИНГТОН, 23. червня. — Президент Кулидж потвердив далеко йдучу реорганізацію прогибіційного уряду.

Дотеперішний поділ цілого краю після стейтів має бути закинений як невідповідаючий ціли, а на місце сього край має бути поділений на 23 округи. Боротьба проти бутлеґерів не має вже бути зібрана в Вашингтоні, як се було досі, але більше здецентралізована. Як каже в своїй публичній заяві Мелон, секретар (міністер) скарбу, головну свою увагу уряд зверне на відтятте головних жерел достави алькоголю.

Рівночасно з тою оповісткою уряду, з ріжних околиць краю доносять про скріплену боротьбу проти бутлеґерів. Філяделфійський директор публичного безпеченьства Ботлер, приміром, сповіщає, що він вибрав спеціяльний корпус поліції, зложений зі 131 полісменів, які він самий буде проводити в новім поході проти бутлеґерів.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

БАТЛЕР, Ню Джерзі, 23. червня. — Тягаровий поїзд зелізничого підприємства Саскеґена наїхав на два вози, що відорвалися від другого тягарового поїзду. Підчас катастрофи погиб пічкур машини, а 4 других робітників вийшло з тяжкими ранами.

ПРОСЛІДЖУЮТЬ ЗАХОВАННЄ ЗВІРЯТ ПІДЧАС ВИБУХУ ВУЛЬКАНУ.

НЮ ЙОРК, 22. червня. — Корабель Арктурус, котрий вислало Нюйорське Зоольоґічне Товариство на прослідженне морського життя в глибинах Атлянтійського Океану, доносить зарядови Товариства, що залога корабля оглядала недавно страшний вибух морського вулькану.

Вибухла гора Вілємса на острові Албермарле, що належить до ґрупи Ґаляпаґос. Вибух викидав у воздух величезні відривки морського дна; в море виливалися справдішні потоки до білости горячої ляви; хмари пари вносилися над океаном.

Найцікавійше з усього було оглядати боротьбу звірят проти небувалого для них, а страшного явища природи. На кілька миль від вулькану море розігрілося до 76 степенів фаренгайта, а близче до вулькану температура доходила до 99 степенів, а над самим кратером море певно перемінилося в справдешний кипяток, коли відти море приносило величезні морські звірята, моржі, зовсім зварені на смерть. Морські льви кидалися опарені понад поверхню океану, немовби стараючися вирватися зі страшного вару. Риби великими хмарами втікали від берега на широке море.

Навіть Арктурус мало не впав жертвою вибуху. Дня 19. червня, власне, як він робив фотоґрафічні знимки з вибуху, йому зломилася керма. Якби така подія случилася була попередного дня, коли сильний вітер дув у напрямі до вулькану, корабель бувби певно пропав у огни морського вулькану.

СУД ЗАЙМАВСЯ ПОЖИВОЮ ДЛЯ КОТІВ.

КЕЙМБРИДЖ, Месечузетс, 23. червня. — Товариство Для Запобіжения Жорстокости Супроти Звірят пізвало в суд Л. Менделгола, професора медичного факультету Бостонського університету, що він мовляв виходить з мешкання на кілька днів, лишаючи свої котята без опіки та поживи. Аґент товариства зізнав на суді, що він найшов котята професора голодні й худі. Мусів він однак признати, що найшов теж коло них мисочку квасного молока, дещо звареної солонини й хліб, насмарований маслом зі земних горіхів („пінатсів"). Судця признав, що се вистарчає котам і увільнив професора від вини й кари.

В ПОГОНІ ЗА НАФТОЮ.

ВАШИНГТОН, 22. червня. — На далекі північні краї Аляски виїхала ґрупа ґеольоґів (знатоків нутра землі), щоби шукати там покладів нафти. Мають вони розслідкувати край такої величини, що стейт Месечузетс, і так далеко на півночи, що там ще не ступала ніколи нога білого чоловіка.

ОБРАБУВАЛИ ПРОКУРАТОРА.

ВАЙНЛЕНД, Ню Джерзі, 22. червня. — Сесю околицю навістила послідними часами якась справна банда опришків. Нема дня, щоби не обрабовано якоїсь крамниці або складу товарів. Поліція слідить тепер за 9 такими рабунками. До них прийшов нині ще один, найцікавійших з усіх, бо обрабовано канцелярію повітового прокуратора Томаса Тасо, з котрої забрано 70 долярів готівкою та деякі вартісні річи. Злодії лишили карточку, в котрій підписалися трома буквами К.

ПРОЦЕС У СПРАВІ ФАБРИКИ РОЗВОДІВ.

ПРОВІДЕНС, Ровд Айленд, 22. червня. — Перед стейтовим судом почалася тут нині росправа проти двох місцевих адвокатів, які мали вести так звану „фабрику розводів", себто мали за добрі хабарі виробляти безправні розводи.

ВІДКРИВАЮТЬ ЛІКАРСЬКУ ВАРТІСТЬ ПОДОРОЖИ ЛІТАКАМИ.

НЮ ЙОРК, 22. червня.— На зборах Американського Інституту Гомеопатії виступив др. фон Бонервіц, головний лікар аеронавтичного відділу нюйорської поліції, з відчитом, у котрім старався доказати, що теперішні средства комунікації (перевозу) дуже шкідливі для нервів людини, та що велику частину сих хиб буде можна направити, коли люди будуть уживати [illegible] комунікації.

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим пожививтися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і мишва знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і даннинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як оден до ратунку нації. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспалий кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Поратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

РОЗБИШАКА ВБИВ ПОЛІСМЕНА.

ШИКАҐО, Илинойс, 22. червня. — Двох розбишаків напало на касієра театру Пантеону, котрий ішов у товаристві полісмена Петрика Мекґоверна до банку, щоби зложити там 5,000 долярів, одержаних з продажі театральних тикетів того вечера. Розбишаки забрали гроші, коли полісмен взявся боронити гроший, вони пострілили його так тяжко, що він помер у дорозі до шпиталю. Розбишаки втекли з грішми.

ЛЕЙДІ АСТОР ПРОТИ ПИТТЯ Й КУРЕННЯ.

ЛОНДОН 22. червня. — Лейді Астор, жінка англійського льорда, що родилася в Америці, а в Анґлії була першою жінкою в парляменті, виголосила в парляменті промову проти пиття й курення. Її промова, однак, не осягнула цілі, бо при голосованню посли заявилися проти знесення податку від неалькоголічних напитків.

НОРВЕҐІЯ СВЯТКУЄ ПАМЯТЬ ПЕРШИХ ІМІҐРАНТІВ ДО АМЕРИКИ.

ОСЛО, 23. червня. — В старинній твердині в Акерсгусі відсвяткувано нині врочисто століттє початтяя норвезької іміґрації до Злучених Держав. На свято приїхало 800 замериканщених Норвежців зі Злучених Держав. На святі промовляли провідники норвезького уряду, король і американський амбасадор.

ПОЛЬСЬКІ ДІТИ ПІДРОСТУТЬ

В селі Н., Луцького повіту, треба було внести 20 польських шкільних декляраций, а не можна було ніяк нарахувати в селі стільки дітей. Поневолі прийшлося писати всіх, що були, отже й 2—3 літніх. Один селянин пішов до „ксьондза-пробоща" і попросив інформацій, щодо віку дітей. На це ксьондз сказав: „то ніц, дзеці подросном, нех бендзе польска шкулка".— Як польські діти, то підростуть для „шкулкі", а як українські, то і в шкільнім віці не годяться.

НОВА КАТАСТРОФА У ДОРТМУНДСЬКИХ КОПАЛЬНЯХ.

В шахті вуґільних копалень Дортфельд наступила в суботу між 4 а 5 годиною пополудні велика катастрофа. В складі вибухових матеріялів, яких уживано в копальнях, наступив вибух 2-ох тисячів кільограмів динаміту. Ґази прорвались до шахти. В той час було в шахті 238 робітників, а зараз у сусідній біля неї 289 робітників. Наслідком вибуху згинуло 43 робітників а 27 ранено.

ПРОЦЕС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ В РІВНОМУ.

В Рівному почався дня 26. травня процес 101 осіб обжалованих о злочин державної зради проти Польщі. Того злочину мали допуститись обжаловані тим, що належали до Української національної Повстанчої орґанізації.

Акт обвинувачення твердить, що ця орґанізація підлягала Тютюникові, який з Харкова мав керувати цілою повстанчою роботою.

Обвинувачені арештовані в квітні 1924 року досі ждали на процес.

Процес триватиме кілька тижнів.

ЯК ЖИВУТЬ КИТАЙСЬКІ ЖІНКИ?

Китай ще й до нині відстала країна. Деякі прояви суспільного та родиного життя є того рода, що Европейцеви видаються дивними, а навіть неімовірними. В родиннім життю Китайця вражає нас становище жінки. Вона ще й досі майже невільниця. Панує ще многоженство, так що богатші Китайці мають по кілька жінок. Перед правом важна однак тільки одна. Навіть діти від инших жінок вважаються дітьми від першої, правної жінки. В Китаю не вважають на любов, жінку там просто купується в родичів, а вона має мовчати і бути вдоволена, хочби їй прийшлося терпіти родинне пекло.

Весілля в Китайців тріває цілих три дні. Муж не мусить бути на шлюбі, коли має якийсь пильнійший інтерес. Його може виручити уповажнений заступник. Навіть дуже мала провина зі сторони жінки управнює Китайця взяти розвід. До цього вистарчає навіть непослух жінки зглядом свекрухи. Тоді, коли народження хлопчика викликує у Китайців радість, то народини дівчинки вважають за сумну подію. Дуже часто трапляються випадки гноблення немовлят дівчаток.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ДЕМОНСТРАЦІЇ У ВІДНІ.

Дня 19. травня була віденська політехніка видовищем бурхливих сцен. Німецькі націоналісти і члени т-ва „Фронткемпфер" окружили вхід на політехніку і не пустили до середини жидівських студентів. Своє поступовання мотивували націоналісти тим, що семітські ґазети накинулися на професора Гобеса, що є німецьким націоналістом. Крім цього німецькі студенти вірвалися до викладових саль і лябораторій, та повикидали звідтам Жидів. Сенат рішив припинити на політехніці всі виклади та почати слідство.

ТЕРПІННЯ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

Ще рік тому не було чути, щоб в поліційних арештах в Луцьку били політичних вязнів. Почалося це щойно з часу масових арештів перед пасхою в 1924 р. При недавніх арештах знов бють. Про це доносили прокураторові, але той оправдувався, що вязні на допитах не потверджують тих відомостей.

Тепер знов довідуємося, що при допитах били в нелюдський спосіб Василя Угриновича, Давида Семенюка і Федора Корчука з Білостоку, 3-ох братів Корнійчуків, 2-ох Яворських і Панаса Войтюка зі Щурина, Івана Бондаря з Сеймярок і Дмитрука з Рудок. Всі вони зажадали від слідчого, щоб записати до протоколу, що їх били. Може нарешті й прокуратор мати-ме докази, що людей по тюрмах катують.

УКРАЇНСЬКА ДІВЧИНА ВИКОПАЛА СКАРБ.

В с. Ботині, луцького повіту, бідна сирота, дівчина Текля Кондратюк, викопала на своїм городі цілу макітру срібних грошей ще з 1623 року. Побачила це сусідка, понесла вістку між люде, довідалась поліція. Прийшли й забрали щастя сироти. Коли дівчина плакала, то командант її потішав: „нє плач, тобє за то ніц нє бендзє". Після цього ще раз приїхала поліція з якимсь в цівільнім, казали дівчині грати комедію — взяти лопату, копати, передавати комендантові гроші і пильно дивитися комендантові в очі. Той в цівільнім фотоґрафував. Люди кажуть, що це будуть комусь показувати, які то тут добрі „обивателі". А бідній дівчині таки й справді „ніц" з того.

Нове українське радянське правительство.

Дня 10. травня відбулася перша сесія Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету, на котрій вибрано нову президію Комітету. Головою ВУЦВК вибрано Петровського, секретарем Буценка. Народній Комісаріят (міністерство) залишився той сам, що минулого року. Чубар остав [illegible] робом головою українського радянського правительства.

ЗА І ПРОТИ ПРИЛУКИ.

Вже від кількох тижнів панує в Австрії фермент поміж партіями в справі зеднання з Німеччиною. Націоналістично-війскова орґанізація „Гакенкрайцлерів" робить рішучу пропаґанду за злукою, а знов соціялісти роблять противну акцію. Прийшло вже до кровавих бурд. Робітники загрозили ґенеральним страйком.

Чужинці обстрілюють машиновими крісами Китайців.

КАНТОН, 23. червня. — Англійські й французські маринарі, які стережуть англійських концесій в сьому місті, вживали машинових карабінів на китайських демонстрантів, що парадували вулицями. Вбито одного чоловіка, а ранено кількох.

Французські маринарі кажуть, що стріляти почали наперед Китайці. Китайська товпа вбила одного французького купця. Двох англійських маринарів віднесло тяжкі рани.

Ріжні християнські секти починають уже стягати свої місії до Китаю. Презвитеріяни приказали всім своїм місіонарам вертати сейчас домів.

Безпорядки по других китайських містах теж зростають.

ДАЛЬШІ РИМСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ПАРАДИ З ПРИВОДУ КОНКОРДАТУ.

„Куріер Львовскі" з дня 4. червня подає телеграму з Варшави, в котрій описує врочисте доручення документів польсько-римського конкордату, а відтак додає:

„Опісля відбулося в Бельведерській палаті снідання, яке врядив на честь папського нунція пан президент ржечи посполітей".

При сій нагоді пан президент жертвував нунціови на памятку заключення конкордату величавий хрест, висаджуваний брилянтами.

„При сій також оказії удекоровано відзнаками Польщі монсініора Кіяро, авдитора нунціятури великим хрестом офіцерським ордеру Польонія Реститута та о. Коллі, аташе нунціятури, великим хрестом того самого ордеру".

АНҐЛІЯ ПЕРЕД УГЛЕВОЮ КРІЗОЮ.

ЛОНДОН, 23. червня.— Вуглеві підприємства Анґлії предложили юніям углевих робітників довжезний рапорт про тяжке положенне вуглевого промислу Анґлії, на основі котрого підприємства домагаються від юній, щоби вони згодилися на 8 годин. денної праці на місце дотеперішних 7.

Зовсім подібний звіт предложили англійські зелізниці юніям зелізничих робітників.

Анґлійський уряд заявив, що він не думає вмішуватися в сі дискусії межи підприємцями а робітничими юніями.

ІТАЛІЯ ВЖЕ НЕ ПРОТИВИТЬСЯ ПРОДАЖІ ІТАЛІЙСЬКОЇ ШТУКИ ПОЗА ГРАНИЦІ.

ЛОНДОН, 23. червня. — Відомий торговець штуки Джозеф Дувін купив недавно від збанкрутованого італійського князя Джованеллі образ славного італійського маляра Тиціяна, заплативши за нього близько чверть міліона долярів. Образ сей він повезе до Америки, де сподіється продати його з добрим зиском.

Переговори щодо продажі сього образу, котрий досі находився в італійськім зборі творів штуки, тревали два роки з верхом, бо італійський уряд противився продажі й вивозови творів штуки з краю. Доперва уряд Мусоліні став інакше дивитися на се питання, вважаючи, що величезні грошеві суми, які можна дістати за твори штуки, зібрані в Італії, принесуть Італії більше користи, як держанне сих творів в італійських колекціях.

КУЛАЧНА БІЙКА В ФРАНЦУСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ.

ПАРИЖ, 23. червня.— Підчас дебати в палаті послів французького парляменту над мароканською справою прийшло до поважних забурень. Коли один комуністичний посол почав критикувати уряд за його мароканську політику, один посол-ветеран схопив його за чуба та став обкладати кулаками. За сим пішла загальна бійка, в котрій брали участь мало не всі посли.

Коли президії вдалося нарешті вспокоїти палату при помочи парляментарної поліції, палата приступила до голосовання і 510 голосами проти 30 дала урядови довіря за його мароканську полібтику.

АНҐЛІЙСЬКА РОБІТНИЧА ПАРТІЯ БУДЕ ПОБОРЮВАТИ ҐАРАНТІЙНИЙ ПАКТ.

ЛОНДОН, 23. червня. — Анґлійський міністер заграничних справ Чемберлейн виступить завтра перед парляментом з представленнем ренського договору. Анґлійські ліберали відносяться до пакту критично, а робітнича партія явно ворожо.

ПОДРОБИЦІ САМОВБИЙСТВА З КОРАБЛЯ.

ПЛІМАВТ, Анґлія, 22. червня. — Пасажири корабля Вендама, з котрого кинулася в море Американка Елисавета Марія Кромвел, не можуть подати богато подробиць про се самогубство.

Виходить з їх зізнань, що десператка зїла того дня снідання, як звичайно, в своїй каюті, в товаристві своєї товаришки подорожи. У якийсь час опісля бачили її пасажири на задній частині корабля, як вона сперлася на поруче, та вихилилася далеко над море. За кілька хвиль опісля вони вчули удар тіла об воду, і побачили в ньому людину. Корабель зараз приказав завернути корабель, моряки кинули ґумові кола, але вона не робила найменчого зусилля, щоби їх схопити. За хвилю вона пірнула й вже більше не виплила. Припускають, що вона зараз попала під корабельну шрубу, котра її забила.

Не найшовши тіла мимо цілогодинних пошукувань, капітан приказав плисти далі в дорогу.

ГРЕЦЬКО-ТУРЕЦЬКА ЗГОДА.

АТЕНИ, Греція, 22. червня. — Грецький уряд дістав вістку з Туреччини, що його представники підписали з Туреччиною договір про [illegible] лозанського договору.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДАЛІ ТОРГУЮТЬ ЧУЖИМ

Дня 10. червня сього року відбувалася в Москві небувала парада. Московські ґазети росписалися про неї широко, а московські телеграфи росторкоталися, щоби донести кождий крок і кожде слово.

Відбувалося в той день урочисте підписанне контракту межи московським урядом а американським мілїонером Гариманом. Договір відноситься до манґанових покладів на Кавказі. Дае він право Гариманови використовувати 12,492 акри землі, під котрою находиться, як обраховують ґеольоґи, коло 80 мілїонів тон руди маґану, сього металю, так цінного для виробу стали. Варта сі поклади коло одного міліярда 600 мілїонів долярів. Американець заплатить за них один мілїон долярів з гори, а відтак, як кажуть большевицькі ґазети, заплатить постепенно які 62 мілїони долярів.

В той спосіб Гариман заробить величезні зиски, і большевицький уряд дістане величезні мілїони. Так говорять большевицькі ґазети. Лишень одного не підчеркують вони, що сі поклади лежать на землі грузинського народа, загарбаного колись оружною силою російськими царями, а відтак знова задержаного оружною силою російських большевиків.

В сьому случаю маемо як найкраще зясовану основну підставу походу російських большевиків на Україну, Білу Русь, Грузію, Азербайжан. На верха воно називалося ширеннем комуністичної революції, ломаннем капіталізму. В сути річний се були рабункові напади російських націоналістів на національні маетки других народів. Грузини з московського контракту дістали революцію, себто пусті фрази про визволення з панования панів і капіталістів, а зиски з їх землі беруть московські комісарі та американські капіталісти. Для Москалів, правда, тут велика ріжниця, чи грузинський манґан продають московські комісарі чи грузинські урядники, але для Грузинів чейже байдуже, чи забирають їх маеток московські царі чи московські комісарі. Для них революція, привезена московськими баґнетами, е чиста фраза. Рабунок їх краю зайдами е видимим фактом.

АНҐЛІЄЦЬ ПРО ПОЛЬСЬКУ ГОСПОДАРКУ

Анґлійський публіцист Вілієм Фрейзер помістив недавно в польській ґазеті Республика, що виходить у Лодзі, статтю про свої помічення в Польщі. (Український денник „Діло" дав її в українськім переводі). Ся стаття говорить Полякам кілька слів гіркої правди і заслугуе на близчу увагу тим, що безпристрастні слова автора показують ті мірила, котрими Анґлійці, а певно й Американці, мірять другі народи.

„Часто стрічався я з твердженнем, що по суті Польща е великодержавою, бо займае в Европі центральне місце, е огнищем, в якому перехрещуються важні інтереси, мае великий простір, до 30 мілїонів населення і значні природні богацтва. Є це безперечна правда. Тільки не слід забувати про одно: Анґлійцям, що створили найбільшу в світі імперію, не можна заімпонувати ані простором, ані населенням, ані природними богацтвами. Є це величаві основи для будівництва, але з величини фундаментів ще не можна видавати осуду про могутність і красу будинку.

Переїзджаеться десятки кільометрів, а одиноким мурованим будинком е костьол. Анґлійці здіймають капелюх перед божим домом, але шукають теж школи.

Великі держави не стоять великими просторами і мілїонами анальфабетів, яких не можна легко навчити ані володіти машиною, ані зброею, — але школами, фабриками, хліборобськими машинами, світлими шляхами, працьовитим народом, який щоденним зусиллям витворюе міліярди ощадностий, льокованих в здобутках техніки.

На дорогах сотні людий, зайнятих при їх направі, поволі товче каміння молотками. Мене болить вид марнованої людської праці. Наскільки скорше, ліпше і дешевше роблять це машини. Чому світ мусить оглядати, як у Польщі гине така коштовна праця. Майже в кожному містечку ярмарка. Дорогами поволі сунуть селянські вози. Тисячі возів. Люди знову марнують час. А тимчасом містечка пригадують Помпеї: самі руїни...

Селянські хати криті соломою, найлекше пальним матеріялом. Все марне, бідне, обдерте. Управа ріллі разить кожного; навіть нефаховця. Хліборобських машин е дуже мало. Якісь передпотопові плуги, борони і сохи, селянин сіе рукою, тне косою, жне серпом, як у нас перед сотнею літ.

Найбільшим ворогом кожної країни е лінюх в кожній постаті; чоловік, що їсть хліб, а в заміну нічого не дае громадянству, тупий урядовець, несолідний купець, що підривае довіря і кредит.

На кожному кроці можна стрінути у нас людий, що володіють кількома мовами, загально знають цілу низку ділянок людської думки, людий, які нам Анґлійцям імпонують [illegible] Але тільки про те, що тут [illegible]"

ПОЛІТИКА ПОВНОЇ НЕҐАЦІЇ

Соймова промова посла О. Козицького підчас дебати над буджетом міністерства освіти.

(Докінчення)

Тепер хочу перейти до справи плебісциту, до закону, який приняв сойм уже рік тому, а не подав як слід до відома народу. Наш нарід е під страшним терором та гнетом і лякаеться висловитися за українською або білоруською школою.

Коли в таких обставинах появляеться такий закон, то слід би заохотити населення і сказати йому, щоби не лякалось висловити свої бажання. Треба би бодай розклеїти афіші про це. Але в нас, на жаль, оголошують лише про доразові суди, смертні суди, бранку та нові податки. **(Оплески на лівиці).** На це е час і гроші, але не на плебісцитовий закон.

Коли уряд і сойм, не вважаючи на ці приняті закони, пів року вагались: який виконавчий розпорядок додати до цього, то населення зрозуміло це так, що зроблено це під якимсь примусом та з нехітю

і що на місцях не треба допустити до їх здійснення.

І довели до того, що галицькі війти, бурмістри, старости та інспектори відразу почали відмовляти леґалізації підписів на деклярациях і ставили перепони українському населенню, що домагалось своеї школи. Поліція ставилась до цього як до противдержавної аґітації. На Волині з початку війти давали посвідки на деклярациях, але по подорожі віцеміністра Сульского перестали це робити, бо очевидячки було виясненe, що це противдержавна діяльність. Уряд видав обіжник і розпорядок, але це все було за пізно. На місцях робили по забаганці війта чи старости, який одержав відповідні вказівки від своеї зверхної влади. Зловживання починались з того, що для деклярацій домагались метрик дітей, знаючи, що в ріжних громадах та селах у нас метрики загинули. Тих, що заявлялися за українською школою, залякували, що вони е проти Польщі. В інших місцях

поліція арештувала тих, що писали деклярації.

Староста лише за інтервенцією послів випускав їх на волю. Деинде люди ходили кілька разів до громади за посвідченнями і мусіли як у Нараеві, Дубенського повіту, йти за ними 30 верств до нотаря. І маемо деклярації, яким відмовлено леґалізації підпису. Інспектори та вчителі ведуть аґітацію, не маючи на це права як урядовці. Так напр. інспектор Бандурскі, у серненськім повіті обїзджае повіт, перестерігаючи повіт перед вношенням деклярацій. Публично кричав він до людий: „я їм покажу українські школи." Інспектор зі столінського та лунинецького повіту звільнив з посади управителя за те, що пустив до внесення українських деклярацій. Ще й скликав людий, погрожуючи їм карою. Тільки один мав сміливість сказати: „навіть коли би я мав іти на смерть, не підпишу польської деклярації."

Якщо хочете, панове, в той спосіб переводити закони і дозволяете на таку поведінку — то самі бачите, що це не доведе до нічого, бо вернетесь до цього самого розбитого корита. Коли навіть населення збере і засвідчить деклярації, шкільні інспектори не хотять їх приймати. Присутний тут на салі директор департаменту народніх шкіл може признати, скільки тисяч деклярацій треба було пересилати через міністерство до інпекторів, які таки назад їх звертали до селян і брели їх на особистий депозит. (Голос: Скандал!).

П. міністр Туґут може посвідчити всі ці зловживання.

Ми подавали до його відома кожний випадок і робили копії з телеграм, які одержували. Ось нові телеграми з Тернополя та Станиславова про погрози інспекторів. Инші вживають покришки „Мацежи школьней" і видають відозви. Інспектор у Лунинці як голова „Мацежи" видав таку відозву:

„Читай, бо то правда! Єсьлі хцеш, жеби твуй син дзенькoвал тобе, бендонц в войску, за школен і наукен, ктурей сен обецне учи, есьлі хцеш, жеби син твуй добже читал ксьонжкен і ґазетен і правден ці умял поведзець по польску і так, жебись ти ґо добже розумял, есьлі хцеш достаць кавал земі і лонкі", **(Галас на лавках меншости)** „то посилай дзецко далей до тей школи, до ктурей тераз ходзі і юж сен научило добже читаць і пісаць. Єсьлі хцеш, жеби син твуй не зостав такім бедакем як ти, есьлі хцеш, жеби дзецьом твоїм било добже в ґміне, на кролеї і в войску, не слухай фалшивих адвокатув, цо твое дзецко запісуйом до злей украінскей школи. Оні тобе ніц не далі і ніц добреґо тобе не зробйом, а кажом тобе за тен самен украінском школен добже заплаціць ешче еден податек. Ідзь венц до солтиса і вуйта і подпіш сен, жеби школа зостала та сама, яком ест тераз. — Мацеж школьна".

В одній польській ґазеті, яку маю тут, читаемо таке: „Нема сумніву, що головна відповідальність за те, як виглядати муть державні школи у східних воевідствах,

лежить на шкільних інспекторах,

з їх акції будуть ясні вислідки та висновки **(голос: Ці вислідки показала виленська кураторія!)** „Війти та бурмістри — читаемо тут далі — і деякі інспектори та старости лякаються згадки про них в українських денниках і це стримуе їх від виконування обовязку." А обовязком цим е не допустити до українських шкіл, і про це навчають їх у пресі. І далі: „Остаточно всі теперішні прикрости інспекторів е нині нічим, — а на випадок кривди напевно найдемо людий та способи, щоби за ними обстати." **(Голос: Що це за ґазета?)** Це ґазета редаґована теперішним міністром Ґрабским. **(Голос: Це скандал!)** Вона появилась саме в той день, коли його призначили міністром. Він робить це все не як міністр, а через посередництво ґазети.

Шановні панове! П. міністр Ґрабскі представив нам тут учора плян своеї праці. Він носиться з дуже високими проблемами виховавчими та освітніми, але я хотів би його спитати: в імя яких ідеалів нищить він українське шкільництво?

Згідно з якими ідеалами видаеться такі інструкції, щоби населення не могло мати своеї школи, навіть згідно з тим законом, який склав сам міністр? В імя якого ідеалу не даете нам університету? Знаю я всі ці ваші високі ідеали! Дант казав, що пекло е вимощене добрими намірами. Саме такими намірами е вимощене життя в Польщі. З огляду на це все, не маючи віри, щоби щонебудь змінилося у нашу користь — панове знаете, яке може бути наше становище до п. Ґрабского.

Зголошую такий внесок у справі університету:

„У главі § 13 позиція суму 260.000 преліміновану на орґанізацію „руського" інституту счеркнути. За те вставити на видатки звязані з леґалізацією та удержавленням ґалізацією та удержавленням тайного українського університету і тайної української політехніки у Львові 5,843.808 зол.; у поз. 2: на орґанізацію славянського інституту 150.000 зол."

„Зі загальної суми 323.684.878 такого змісту:

Зі загальної суми 323.684.878 зол. буджету міністерства В. Р. І. О. П. на р. 1925 відокремлюеться частину, яка відповідала би чисельному відношенні українського населення до загалу населення в державі себто 22.2 проц. що дае суму 71.858.-043 зол. на зорґанізування, удержання та адміністрацію українського шкільництва та українських наукових інституцій власними силами українського народу."

ҐЮСТАВ ПАРУАС.

РІВНІСТЬ.

Пануючи всевладно над землею,
Ви кажете: нічим нам пролетар!
Бете його надутостю своею?
Ніяких прав не мае в вас нуждар?
А признасте-ж і нам, рабам по просту:
На світ прийти — не мае двох доріг;
Бідак чи пан—одно всім право зросту..
Сам, видно, Бог зрівнати хоче всіх!

Скажіть же нам, панове повні власти,
Чому погорду маете для нас?
Чи хочете наш дух до гробу класти,
Наш дух такий же божий, як у вас?
Однак старість нас і вас поборе;
На головах усім нам ляже сніг;
Бідак чи пан—однаке всім нам горе..
Сам, видно, Бог зрівнати хоче всіх!

Дівча всміхнеться й ласками любови
В полон бере вам серце хоч яке;
Обнявши наше щістя чорноброве,
Забудемо і за життя важке.
Коли-ж молодик сповнений надії
До серця горне любку в хвилі втіх,
Бідак чи пан — однакі з нього мрії...
Сам, видно, Бог зрівнати хоче всіх!

У шалі битв, де лавр над головою
Героеви принадно шелестить,
Де ангел смерти, мов косар косою,
Покіс кладе і шлях собі мостить —
Чи вивела тебе з палати доля,
Чи жебрака взяла з чужих доріг,
Бідак чи пан — всім місце серед поля...
Сам, видно, Бог зрівнати хоче всіх!

Бідак чи пан — послухайте всі земні!
Настане раз день суду. І тоді
Відчиняться відвічні брами темні
Й приступить дух до строгого судді.
І тямте всі, що буде суд над вами,
Бідак чи пан — розкусять свій оріх!
Бо гнів судді проллеться й над царями.
Сам, видно, Бог зрівнати хоче всіх!

(Переклав Василь Щурат.)

ПОДЯКА

Я понисше підписаний член відділу 370 Товариства Любов

в Ню Гейвен, Конн., складаю сердечну подяку головним урядникам Українського Народного Союза за надісланне мені так скоренько чека на суму $250.00 яко посмертне по моїй жені Марті Лиса, котра усе мене слухала, а всім разі покинула мене на віки.

Складаю сердечну подяку місцевим урядникам Тов. Любов, що доклали усіх старань щодо похорону, дякую за вінець, котрий Товариство купило, дякую і тим членам, котрі пересиділи через три ночі коло тіла покійної, дякую і тим членам, котрі відпровадили покійну аж на кладовище вічного супочинку.

Доперва я довідався, хто есть наш найліпший приятель в біді і нещастю. А то наш трийцятьлітний Батько Український Народний Союз, до котрого повинні усі горнутись як малі перепелята до свої мами під теплі крила.

М. Лисий.

МОЛИТВА МАТЕРИ.

Із моря світла промінечком вона,
Дитиночка моя!
Найкрасшим цвітом,
Лелійкою і рожею на-пів!...

— — — — — — — — —

О, ангели на висоті,
Учуйте матери молитву — спів:
Ви обороною і щитом будьте,
Подобі вашій тут на землі,
Моїй дитині!...
Охороняйте сей цвіт мімози
У бурі час!
Я молю вас
І через вашу доброту
І через сльози,
Які над злом ви людий пролили...
І через тайну, що у горі, там
Відкрита вам...
Я заклинаю, я молю вас,
Хай захове моя дитина
В життя мандрівці
Душі лелійну красоту...

[illegible]

З українського житя в Америці.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

На допомогу Голодному Селу.

Дня 31. мая сього року відбулося тут, на Українській Гали віче в справі допомоги голодному селу.

Зібрано на ньому на сю ціль 130 долярів, які вислано на означену ціль.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Українська Жіноча Орґанізація

На нараді 19. с. м. в Ню Йорку члени виділу Конґресового Комітету постановили змінити назву Конґресового Комітету на „Союз Українок Америки" і розширити його діяльність. Тому, що Конґресовий Комітет е оснувателем сеї нової орґанізації, його управа буде виконувати обовязки управи Союза Українок Америки аж до скликання зїзду і вибору нової управи. Адреса лишаеться таса-ма:

HELEN LOTOTSKY, Secretary
c|o Trust Co. of New Jersey
921 Bergen Ave., Jersey City, N. J.

ЗА СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ:
Олена Лотоцька, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Ґрадуація Українця.

Межи 279 студентами, що покінчили сього року Нюйорську Правничу Школу і дня 18. сього місяця дістали степень „Ел-Ел-Бі" е імя п. Михайла Радика.

ЦЕРКОВНІ СПРАВИ.

Станиславівські питомці ломлять фронт.

До „Діла" доносять зі Станисти питомці стали на днях згори-питомці стали на днях зголошуватися до духовної семинарії. Дотепер повернуло до семинарії около 15 (всіх, що виступили, було звиш 40) — між ними деякі навіть із провідників сецесії. Епископ виїхав на місії, „навернених" питомців приймае ректор др. Бойчук і кождому каже списувати й підписувати обширне „справоздання": хто його намовляв до сецесії, хто і як силував, загрожував і т. д. Розуміеться, що кождий складае вину на другого. Урядова денунціяція в повному ході! Сумне явище — чимраз кращий дар целібатщини, яка по словам її сподвижників мае принести в наш народ, а передовсім у духовенство, „повноту св. Духа"...

Деяких з „покаяних" питомців ректорат не хоче приймати, инші знов самі зрезиґнували з богословських студій, а решта покищо не знае, що робити. Найбільшу пресію на питомців зробив ректор семинарії своею махінацією у військовій справі. Асентерованих питомців, які (якщо булиб звичайними „цивілями") мали би ввійти в ряди щойно в осени, військові власти покликують вже на червень. Найбільша частина з тих питомців, котрі вже в семинарії, повернулась з остраху перед військом.

Першими вернули до семинарії морально найслабші одиниці (ославлений Волод. Гординський), а ректорат не жахнувся покористуватись ними як своїми аґентами. Вони то (певно не без порозуміння з ректором!) розіслали „обіжник" до своїх товаришів, в котрому, покликуючись на те, що „їх одурювано", в дійсности самі одурювали своїх товаришів вістками, кажучи що це брехня, мов би митрополит мав віднестися до Риму в справі припинення целібатної реформи, що духовенство й суспільність не журяться справою целібату, що перемиські питомці вже давно всі в семинарії (!) і т. п. Дальше грозили вони: „Не зволікайте ані хвилини, бо буде пізно".

Не всі питомці-сецесіоністи дістали той „обіжник". Значить, що цензорами моральної вартости питомців були Волод. Гординський et consortes, для яких явним ідеалом е: коні, карти, пан староста і господиня...

Почуваемося при цій нагоді подати до публичного відома, що в справі целібату ще перед Великоднем вислано до Риму меморіял української інтеліґенції, на днях знов вислано меморіял духовенства і спеціяльний меморіял в справі виступивших питомців в Перемишлі і Станиславові. Маючи на увазі хочби тільки політичний момент, віримо, що в цій справі Рим не перехилиться (явно й отверто!) на сторону наших експериментуючих епископів, бо не схоче перечеркнути всі свої декрети, якими ґварантував права й звичаї нашої церкви „по вічні часи".

Отже й нашим питомцям, що вже раз зважилися своїм виступом на високогромадянський крок, слід виждати.

Борис Грінченко.

ЗА ВІКНОМ ВІТЕР ВИЄ...

За вікном вітер вие і бе і шумить,
Аж убога хатина тремтить і дрижить.

Не хотів би я в полі тепер пробувать;
Хоч не хочу, та треба йти долі шукать.

Хоч знайду, не знайду, в світ за очі піду,
Тільки темно іти — чи до краю дійду?

Не лякай мене, ніч; Наша доля усіх —
Серед темряви йти і хуртовин страшних.

Не лякай мене, ніч! Не злякаюся я!
Я на те народивсь, така доля моя.

Не лякай мене, ніч! Не злякаюсь, піду:
Може долю знайду, а скоріш пропаду.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

1\. Витязь. Провіденс. — Всякі оповістки мусять бути поміщені яко платні оголошення. Певна річ, се кошт, але не великий, а все оплачується.

ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ АРТИСТИЧНОЇ МУЗИКИ.

Дня 6. падолиста 1912 р. помер у Києві творець української артистичної музики, Микола Лисенко.

Микола Лисенко уродився дня 10. марта 1842 р., в селі Гриньках, Кременчуцького повіту, Полтавської губернії, — яко найстарший син тамошнього дідича Віталя Лисенка, потомка козацьких старшин і тогдішнього військового начальника кирасієрів. Вразливість на українську народну пісню і музику переняв малий Микола еще дітваком, слухаючи сьпіванок няньок і наймичок-кремачок,— дальше слухаючи військової орхестри, котра робила на него все велике враженне і слухаючи капелі дядька его матери, котрий по тогдішним звичаям українських панів, тримав на своїм дворі свою власну капелю. — Перші початки музичної науки дістав Микола від своєї матери, котра грала на фортепяні дуже гарно. Опісля учили его музики ріжні гувернантки, а одна з них, Франк з názвиска, передала хлопцеви дуже добру школу музичну і артизм в виконанню. — В 11 році життя, віддано Миколу до французького пенсіонату Гедеона в Києві, де він дальше образувався в музиці, під проводом найліпшого учителя в Києві — Повочінія (Паноцного)— зчехізованого Італійця. Тогді вже грав малий Микола з великим успіхом і то перед публикою, навіть труднійші твори і компонував вже легкі вальси, та польки. По скінченню в тім пансіоні трилітного курсу, віддано Миколу в чотирокласову гімназію в Харкові, де учився він дальше також і музики під проводом учителів Димитрієва і Чеха Вільчека. На талановитого молодця звернув тогди увагу князь Юрій Голіцин, котрий був великим любителем музики і дуже високо цінив українську народну музику. Князь Голіцин з часта запрашав Лисенка до себе і ту власне мав він нагоду чути ріжні красні твори музичні і то в як найліпшім виконанню, що мало дуже великий вплив на розвій его талану і виробленне в нім правдиво артистичного смаку. В р. 1860 по укінченню гімназії, записався Лисенко на природничий виділ университету в Харкові, але по році вже перенісся на Университет Київський, котрий скінчив в р. 1865. Ту в Києві попав Лисенко в гурток патріотичної української молодіжи, та під еї впливом прийшов до народної самосвідомости і пізнав, ким він є, де він і в якім краю жиє, серед якого люду і які его обовязки для рідного народу. По укінченню Университету вступив Лисенко до урядової служби і зістав мировим посередником у Київській губернії, але по двох роках покинув ту службу і виїхав в Німеччину — до міста Липска, де записався до найвисшої школи музичної, консерваторії, де учився дальше фортепянової гри у славного музика Райнеке, а науку гармонії у професора Ріхтера. По укінченню консерваторії Лисенко виїхав до Петербурга, де еще через 2 роки слухав викладів славного московського музика Римського — Корсакова. В році 1876 перенісся на постійний побут до Києва, де заложив школу музичну і де жив вже до своєї смерти, котра, як вже висше сказано, цілком несподівано постигла его дня 6. падолиста 1912 р.

Першою українською композицією Лисенка був „Заповіт" до слів Шевченка „Як умру — то поховайте мене", написаний ним на спеціяльну просьбу живучого дотепер професора львівського Александра Барвіньского і то на концерт, устроений у Львові в роковини смерти Т. Шевченка.— Лисенко був тогди на I. році консерваторії в Липску. — В Липску розпочав також Лисенко в р. 1869 видавати збірник українських народних пісень, котрих разом видав 7. — по 43 пісень в кождім. Є се вибір самих щиро народних і що найкращих пісень, які співає наш нарід на Україні. Є се богата пісенна скарбниця, якою може наш нарід повеличатися і перед найвисше культурними народами. Гармонізація тих пісень відповідає як не можна краще, устроеви народної мельодії, — она есть природна, а не вишукана, — своя, а не чужа.

Дальше видав Лисенко 12. збірників пісень для хору, оден збірник для сільських шкіл, збірник танців і веснянок, — пять збірників обрядових пісень, як веснянки, колядки, купальська справа, весіле і т. д. Спеціяльно в укладанню пісень на хор, показав себе Лисенко великим мистцем і знавцем народної музики, ту бо бачимо ніжну, мягку, глубоко обдуману гармонізацію, що дає нам зрозуміти своєрідну красу наших народних пісень. Длятого то пісні Лисенка спопуляризувались надзвичайно. Піднести також належить, що в хоральних композиціях Лисенка кождий голос має свою мельодію.

В піснях своїх Лисенко вичерпав усе майже богацтво людової української мельодії, кладучи тревкий фундамент під дальший розвій нашої музики в українсько-національнім напрямі.

Єсть се перша і найбільша заслуга нашого незабутого Миколи.

Другою заслугою его є музичне ілюстрованнє Шевченкового Кобзаря. Лисенко уложив музику майже до усіх думок і коротших віршів Шевченка, що лишень своєю формою надаються до співу. Музика та, — то найкраша ілюстрація того всего, про що читаєм в творах поета. Так як маляр в образі зображує те, що очима бачить, — так музик передає і малює музикою то все, що в глубині душі діється і чого людське око не догляне. Як гарно напримір передав Лисенко в музиці журбу матери над колискою дитини, в пісни „Ой люлі— люлі — моя дитино", або розпуку дівчини — сироти в пісни „Ой одна я — одна", або знов тугу поета за рідним краєм, на далекім засланню, в пісни „Сонце заходить", — і плач поета над марно пролитою кровю на полях Берестечка, в пісни „Ой чого ти почорніло, зеленее поле".

Одним словом Лисенко перенявся високою поезією безсмертного Тараса, зглубив его думи і висьпівав у своїх голосних піснях тії почування, які потрясали душу великого поета.

Поезія Шевченка і музика Лисенка зливаються в одну могучу гармонію, що переймає людську душу своєю силою і красою.

Лисенкові твори музичні, зложені в дусі нашої народної музики, стали наскрізь народними і через те є вони такі близькі і рідні для української душі. Так як Шевченко послуговувався у своїх віршах складом, зворотами і поетичними образами народних пісень, так Лисенко у своїх музичних творах підходить також під лад народної музики. Лисенко зумів уловити своєрідні признаки народної музики, зумів їх відтак ввести до своїх творів і надати їм чисто народну закраску. Дальше написав Лисенко до 40 романсів до слів Лесі Українки, Франка, Дніпрової Чайки, Чернявського, Самійленка, Старицького, Куліша, Щоголева та инших. Лисенко написав і видав понад 100 композицій на фортепян, скрипку, флет, віончелю, та инші інструмента.

З Композицій фортепянових Лисенка найбільше знаними суть „Українські рапсодії".

Третою великою заслугою Лисенка есть створеннє нашої народної опери: Різдвяна ніч, Утоплена, Тарас Бульба і оперети: Чорноморці, Наталка Полтавка, Зима і весна, Пан Коцький і діточу оперету: **Коза-Дереза**. І в сих творах послугується Лисенко самим тілько українським матеріялом мельодійним, не запожичаючися в проблемах інтернаціональної музики.

Крім того в паперах покійного знаходиться еще сила будьто вже покінчених, будьто тільки що розпочатих праць.

Лебединою піснею Лисенка була фантастична одноактова опера „Nocturno", до лібрета М. Л. Чернявської.

Тим чином отже Лисенко своїм таланом, та невсипущою працею, підніс українську народню пісню до висоти артизму і натхненого творчества, розкриваючи перед світом богацтво народного духа і красу народного скарбу пісенного і научив широкі верстви української суспільности розуміти і високо цінити свою народну поезію і музику. Він виборов нашій музиці визначне місце межи музиками иньших, висококультурних народів, — та поклав тревкі основи до витворення окремішного музичного стилю, до розвою української національної музики.

Лисенкова музика — так як поезія Шевченка, лучить в одну могутну цілість усі верстви суспільні і всі части українського народу, розділеного тепер границями чотирох держав, і проживаючого тут в Америці. Можемо бути певні, що хотяй Лисенка нема вже межи нами — то дух его — творчість — его пісня — вічно буде жити межи нами і що в его творчій діяльности сповняється пророчі слова Шевченка:

„Наша дума — наша пісня
Не вмре — не загине!"

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

В суді.

Суддя: Алеж бо ви вже семий раз цего року в суді за крадіж.

Злодій: Так є, пане суддя, Вогу дякувати не злий рік, тільки боюсь, що як мені всунуть доходовий податок, то шкода буде моїх рук...

Синок пояснив.

Батько: Щось тепер по містах не видно бузьків...

Син: Є, тату, та хто тепер в то вірить...

Віддайте парасоль.

— Чоловіче, та цеж мій парасоль...

— Е, що ви мені говорите, я його вже два роки ношу.

— Власне, власне, вже найвищий час, щоби ви мені його віддали...

ЧИ БУДЕМО ЖИТИ 150 ЛІТ?

Чи надійде коли час, в котрім довжина людського життя буде сягати до 150 літ? Знаний природознавець Рональд Рос твердить, що се є можливе скоро дізнаємося більше про зараздиві бакцилі. Звірята переживають від 5 до 8 разів більший протяг цілковитого розвиття. Чоловік осягає повний розвій в 24 році життя, отже нормальний час життя його повинен бути від 120 до 192 літ. Тимчасом найліпшим способом дожиття пізного віку є удержування жолудка і кишок в чистоті. Коли жолудок і внутренности суть чисті то стають вони відпорними на всякі зараздивости і запобігають небесчечним хоробам. Трінера Гірке Вино є додатним середником в регульованню функцій кишок, нирок і утроби. Усуває затвердження, поліпшує апетит, усуваючи всякі жолудкові забурення. Ніколи не заведе Вас. „Трінера Гірке Вино помогло мені", пише до нас пан Павло Дудаш з Порт Гріфіт, Па. Ваш аптикар або доставця лікарств має їх на складі,—коли ні, пишіть до: Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(9)

— Та я вже відповіла. То було тоді, коли був соймик панів. Коли пани радили над панщиною в слободах. По сім соймику я була тут. Рахуючи від того часу...

— Хто тобі казав, що ти була тут?! І яке мені діло до того? Хочеш, щоби я тебе зараз випхав за двері?

Курчинська зітхнула.

— Як то ще з того часу, — гетьман зачав наново, — то кождий буде знати, що батьком дитини Курчиньскі. Ніхто не буде винити ні тебе, ні дитини за те, що мужа і батька повісили ще заки його дитина прийшла на світ.

— Але всеж таки, то прикро мати діти, не маючи мужа.

— Я мав запас. Мав трех, але вчера вже роздав їх дівкам. Як нагодиться який, то дам його тобі. Очивидно, як знов не треба буде дати якій дівці... То кажеш, Зоська розпалила козака?

— Розпалила так, що був би за нею в огонь скочив. Як би не те, то був би лишив нас.

— То можеби Зоську висватати? Я, правда, не маю права приказувати йому. Але як то правда, що ти кажеш, то його не треба буде силувати.

— Хиба ясновельможний не знають того, що він не шляхтич...

— То що з точо?

— Зоська шляхтянка. По мамі шляхтянка і по батькови. По рідні́м батькови, одна між першими дівчатами в річи посполитій.

— Ти собі не витирай писка тим рідним батьком! Чуєш? Рідним батьком дитини є шлюбний муж мами дитини. Рідним батьком Зоськи є шляхотка Курчинські, один з найнизших слуг гетьмана Потоцького. Чуєш?

— Та чую. Всеж таки Зоська шляхтянка, Чалий хлоп.

— Не хлоп, бо свобідний. Він міщанин. Правда, не шляхтич, але коронний гетьман має силу й жидівську шкапу зробити шляхтичем. Як Сава Чалий ожениться з Зоською Курчинською, то дістане шляхоцтво.

— Чи ясновельможний знають вік Зоськи? Їй що лиш на шістнадцятий рік іде. Вона за молода для такого Сави Чалого. Для мене був Курчинські за старий. Чалий троха молодший. Коли Чалий дістане шляхоцтво, як ожениться з Курчинською, то також лишиться при родині, як возьме мене. Іє взяли би ясновельможний таке під розвагу?

Суворий Потоцкі розсміявся.

— Туди стежка в горох? Я не маю сили на него, але поговорю. Зараз пішлю по него.

— Але зараз, бо він готов відїхати.

— Горить тобі земля під ногами?

— Не горить. Але, як що має бути, нехай зараз буде.

— Твоя правда. Іди домів і дожидай сватів.

— Чи смерком прийти сюди?

— Чого?! — гетьман гукнув.

— Бо як Чалий возьме мене, то буде пильнувати жінки і на ніч не пустить мене з хати. Нині послідна година.

— Ти, бабо, сказилася? Гони, бо канчуком спину поріжу!

В місті вже всі знали, що в Куничах сталося. Розказали два драгуни, що спаслися і приїхали перед годиною. Решту доповіли Немирівцям козаки Чалого. Сам Чалий додумався до того, що йому нічого йти до гетьмана. Про сам бунт, котрого він не бачив, бо до Кунич надїхав уже по бунті, розкажуть гетьманови оба драгуни. Про решту розкаже Курчинська. Може не цілком так, як було, але все таки скаже, що то Сава Чалий спас її і її доньку. Розмістивши козаків, де міг і як міг, пішов до шинку. Зразу ніхто не знав, хто він, отже Чалий міг спокійно тягнути свій медок. Але се не довго тревало. Увійшов якийсь сваток і глянувши на него, крикнув:

— Ти тут?! Ціле місто про тебе балакає, всі хотіли би бачити тебе, бо вже знають, що ти в місті, а ти сидиш тут, неначе той лис в своїй ямі.

Всі, що були в шинку, глянули на Чалого, питаючи один одного:

— Хто то? Про кого говорить ціле місто? Кого хочуть бачити?

— Чи то правда, — спитав знакомий Чалого, — що десь в якихсь Куничах пчоли заїли на смерть три полки гетьманського війска? Що тільки твоїх козаків ні одна пчола не рушила? Що ти вирізав ціле збунтоване село?

— Хто тобі наплів таке?

— Два драгуни, що спаслися.

По торговици розійшлася вість, що Сава Чалий в шинку. Шинок став наповнятися людьми, бо кождий хотів побачити того страшного козацького сотника. Всі обступили його і кождий питав. Чалий не потребував відповідати, бо коли всі питали, кричучи всі нараз, він взагалі жадного питання не чув. Вже хотів вийти, щоби втечи від тих питань, коли до шинку вскочив гайдук Потоцького.

— Сотник Сава Чалий тут? — крикнув так, що перекричав гамір.

— Чалий не потребував до него зголошуватися, бо гайдук догадався, що то той, котрого всі обступили і до котрого всі нараз говорять. Люди пізнали гетьманського гайдука, отже розступилися і пропустили його до Чалого.

— То ви сотник Сава Чалий? — гайдук спитав.

— Хиба так. Або що? — спитав сотник.

— Ясновельможні гетьман просили, щоби ви зараз зайшли до них.

Чалий не велику мав охоту, але пішов. Коли Чалий увійшов до світлиці гетьмана, сей хвилю вдивлявся в него, мірив від стіп до голови і нарешті промовив.

— Мені казали, що ти зі своєю сотнею був в моїх Куничах, вирубав Курчинську і її доньку з рук бунтівників і привіз сюди...

— Не маючи права рубати чужих людий, я цілком не рубав, отже не вирубав нікого.

— Ні? Дали тобі доброхіть?

— І доброхіть не дали.

— Отже як то було?

— Я вїхав з моїми козаками в середину товпи на майдані, де під шибеницею сиділи бранки. Коли мені їх не хотіли дати доброхіть, я панянку посадив на мого коня, пані сіла на другого, ключниця на третого і я, взявши їх в середину сотні, як приїхав, так відїхав.

— Не відбивали, не кидалися на тебе?

— На моїх сто шабель?

— Коли ти не боявся забрати їм зпід носа таку добичу, то чому ти, маючи сто шабель, не покарав злочинців, не розніс цілого села шаблями?

— Бо я не свій пан. Я не був у селі мого пана.

— А дівка і баби... твого пана, що ти ними так заопікувався?

Таким питаннем заскочений, сотник зразу не знав що відповісти. Подумавши, сказав.

— Того й я Куничан не карав за те, що вони вділяли бабам иншого пана.

— А що би ти був зробив, як би Куничани тебе з тими бабами пробували не випустити з села? Як би були кинулися відбивати?

— Були би в роботі шаблі моїх козаків. Майдан був би встелився свіжим трупом!

— Трупом моїх хлопів? В обороні бабів не твого пана?

Сі питання до решти сконфузили сотника.

Гетьман вдоволений, що козака загнав у кут, дожидав відповіди. Чалий поміркував і відповів [illegible].

— Ясновельможні гетьман, — Я [illegible] ...ному зроблю прислугу.

— Рубаючи моїх хлопів?

— До того не прийшло.

— Але могло прийти.

— Я собі подумав, що гріх було би таке молоде і гарне дівча, котре ще нікого не скривдило, лишати в руках зьвірів. Отже я рішився спасти бранки. Колиж я вже сказав „а", то був би мусів сказати й „б". На щасте люди не відбивали, отже я відїхав спокійно, не скалічивши й одного вашого хлопа.

— Отже було доразу так говорити. Краса дівчини казала тобі забути, що пан Кунич, не твій пан... Як би то так я лежав там звязаний, то ти був би не важив своїм життєм і життєм своїх козаків, щоби мене спасти. Але там була гарна дівка і гарна баба.

— Що було би, того а не знаю. Знаю лиш се, що було. І міркую, се, що я зробив, не буде чорним пятном на моїм чолі! — Чалий сказав і випрямивши глянув гетьманови в очи.

— На чолі ні... Але за те може в душі?

— Не второпаю.

— Кажеш, що дівка гарна. А її мамуня яка?

— Мамуня і донька як дві каплі води. Тілько що мамуня, як мамуня. Старша від доньки.

— Очивидно, що старша, бо кожда мама старша від доньки. Вона повдовіла, бо ти запізно прийшов до Кунич. Як я чув її за Курчинського віддали на силу, отже вона цілком не жалує того, що в Куничах сталося. Хотілаби знов віддатися, і то зараз.

— Нічого баба. Жениха знайде.

— Вона вже знайшла, тільки не знає, чи він її схоче.

— Так скоро? Я її що лиш відставив до хати, Хиба хтось такий саме в тій хвили був у неї? Бо в Куничах, ні по дорозі сюди нікого такого не бачила. Бачила тільки мене і моїх козаків.

— Отжеж поволи приходимо до мети. В Куничах і в дорозі сюди вона бачила твоїх козаків і тебе. Вона полюбила тебе і каже, що без тебе жити не може.

(Дальше буде).

УБОГИЙ І БОГАТИЙ ПЕТРО.
(Казка).

Був раз купець, який мав стілько гроший, що не міг їх порахувати й усі називали його „богатий Петро". Та він був скупар. Його донечку Олесю смутило се й вона помагала вбогим, кілько могла.

Одної ночи мала сон. Над її ліжком стояв якийсь малий чоловічок і читав їй з великої книги: „У хлібороба Миколи народився сьогодні син. Він зватиметься Петро й одержить опісля гроші твойого батька".

Рано оповіла Олеся свій сон батькови. Купець поїхав зараз конем до хлібороба Миколи. І справді в нього сеї ночи народився син. Богатий Петро сказав:

„Миколо, ви вбогі й маєте вже шість синів, я богатий і не маю ні одного, дайте мені вашого Петрика, а я вам дам за се мішок золота".

Микола взяв мішок із золотом і дав купцеви Петрика. Купець узяв немовлятко тай відїхав. Над якоюсь великою рікою купець спинився, кинув дитину в човен і закликав глумливо: „Прощавай бідний Петре!"

Та дитина не згинула, як думав собі купець.

Малий чоловічок виринув біля судна, схопив дитину й поклав її на березі. Над берегом ріки стояв старий монастир. Черці почули плач дитини, найшли і забрали до монастиря, а що не знали її імени, прозвали хлопчика — „Рибкою". Полюбили його всі й „Рибка" виріс на гарного хлопця та жив щасливо в монастири.

По літах — Рибка мав уже 18 років — вибрався богатий Петро в купецьку подорож. Корабель, яким він їхав, спинився біля монастиря й станув там на якорі. Петро провів ніч у монастирі. Його обслугував гарний юнак, що дуже сподобався йому. Він спитав про нього й довідався його історію. Пізнав відразу, що перед ним стоїть бідний Петро. Пішов отже до ігумена й сказав:

„Шукаю звинного, розумного хлопця, який пізнійше перейняв би мою торговлю. Дайже мені сього „Рибку". Ігумен бачив, що тут жде юнака щастє, тому відпустив його купцеви.

Богатий Петро післав „Рибку" з листом до своєї жінки. „Рибка" пішов, а Петро поїхав дальше. В дорозі „Рибка" змучився й заснув над рікою. Нараз станув перед ним малий чоловічок:

— Рибко, Рибко, послухай мене!

А Рибка відповів: — Слухаю.

Тоді сказав малий чоловічок:

— Тебе дитиною звали Петром.

Що переказує купець письмом?

— Не знаю! — сказав Рибка.

Чоловік сказав:

Там стоїть написане таке: „Як тільки мій післанець принесе тобі мойого листа, приготови котел кипятку й труть хлопця в котел. Коли сього не зробиш, бережися перед моєю карою".

— Щож мені робити? — спитав Рибка.

— Віддай тільки листа — сказав чоловічина тай зник.

Рибка збудився й пішов дальше. Прийшов до дому богатого Петра й віддав листа. Жінка переломила печать і читала. „Як тільки мій післанець принесе тобі мойого листа, поклич священника й сусідів, і коли вони вже всі зійдуться, ожени післанця з нашою Олесею. Коли сього не зробиш, то бережися перед моєю карою".

Жінка виконала зараз приказ. Колиж богатий Петро повернув і побачив Петра, не міг промовити слова зі злости й хотів убити жінку. Та вона показала йому його листа й він побачив, що вона тут зовсім не винувата. Тепер продумував він над тим, як погубитиб бідного Петра й покликав його до себе: „Трьчі по девять країн вужів Омая — сказав він; піди до нього й принеси мені гроші, які він винен мені.

І поїхав бідний Петро. По кількох днях прибув над одну ріку. Старий перевізник перевіз його й спитав:

— Куди йдеш?

— До царя вужів Омая — відповів Петро.

— Чи не зробив би ти мені одної прислуги? — спитав перевізник.

— Дуже радо — відповів Петро.

— То пригадай цареви вужів, що я вже пятьдесять літ засуджений перевозити й спитай у нього, як можу виратуватися?

Петро прирік йому се зробити й увійшов у замок. Усі світлиці були пусті, аж в останній сиділа гарна дівчина. Коли вона побачила Петра, закликала налякана:

— Як ти сюди дістався?

Петро оповів. Дівчина сказала:

— Твій тесть прислав тебе на згубу, та я хочу виратувати тебе. Скоро лізь у сю скриню, бо Омай надходить. — Ледви Петро скрився, як надповз Омай у постаті великанського вужа.

— Змучився сказав він — оповідай мені щонебудь.

— Мені снилося — сказала дівчина — про перевізника, що питав мене, як він може виратуватися.

Цар вужів відповів:

— Коли візьме першу людину, що надійде, в своє судно, а сам вискочить, то виратується, а та людина займе його місце. — І вуж заснув. Скоро отворила дівчина скриню, Петро подякував їй і відійшов. Коли перевізник перевіз його, тоді сказав Петро йому, як може виратуватися. Сам удався до свого тестя — богатого Петра і сказав, що не одержав від царя вужів гроший.

— Ти певно не був там — сказав богатий Петро.

І поїхав богатий Петро сам до Омая. Приїздить над ріку й питає перевізника:

— Переїздив сюди юнак?

— Не знаю, — відповів перевізник — то на тому боці довідаєшся.

Богатий Петро увійшов до човна, а перевізник вискочив скоро на беріг. Тепер мусів богатий Петро перевозити людий сюди й назад і буде виконувати сю роботу аж до судного дня. А бідний Петро жив щасливий і вдоволений.

ЯК І З ЧОГО ЖИЮТЬ ПЕРЕМИШЛЯНСЬКІ ПРОВІНЦІОНАЛЬНІ ПОЛЬСЬКІ ПАТРІОТИ?

Про те, як вони можуть жити і з чого, скажуть найкраще цифри. „Курієр Львовскі" подає їх такими: 1) платня заступника маршалка повітової ради виносить 3 тисячі зол. місячно, які пан заступник побирає нераз за два місяці з гори. За тих три тисячі він працює що понеділка по кілька годин; 2) платня секретаря з покінченою 4-ро клясовою школою є така як урядника VI. або майже VII. ранґи по катеґорії платень; 3) населення переважно селянське гнеться під тягарем податків. Крім оплати від кожного гектара поля платить у формі додатків до податку ще по три золотих від кожного коня, хоч відомі такі випадки, де неконтрольовані преторіяне повітової Ради в особах дібраних сільських комісарів побирають значно більше. Ці цифри не вимагають хіба ніяких коментарів.

ПОЛЬСЬКЕ ЗДИРСТВО.

В скарбовій касі в Луцьку збирають на „Польскі червони кшиж". Хочеш, чи ні, а мусиш дати, і то не задоволяються грошами, а давай злоті. Дня 21. мая складав один чоловік кавцію за свого брата, що сидів в тюрмі. З тяжкою бідою і з великою шкодою для свого господарства роздобув нещасливих 200 золотих. І з того чоловіка здерли ще на той „кшиж" 2 золоті. Просто в людей нема ні совісти ні сорому. Нашим людям слід протестувати в таких випадках і не піддаватися здирству.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Скорусь Осип, підхорунжий Української Гал. Армії, студент лісової інжинерії, член Української Акад. Громади, упокоївся дня 8. травня 1925 р. в лічниці св. Анни в Берні. Покійний родився 20 серпня 1894 р. в Довгім, пов. Стрий, перебув цілу кампанію світової війни при У. С. С. а відтак при У. Г. Г. В 1919 р. перейшов на Чехословаччину та зголосивсь до Української Бригади в Нім. Яблоннім. Через цілий час свого перебування в Бригаді був взірцевим працьовником і учителем свого стрілецтва. Однак війна та таборове життя підірвали здоровля покійного та в 1922 р. переслано його до військової санаторії в Штернбергу на лічення грудної недуги, де перебув до 1923 р., в осени 1923 р. приїхав на студії до Берна, де записався на лісовий виділ Високої Господ. Школи. Щоби піддержати хоч трохи своє й так слабоньке здоровля, оселився покійний в Більовицях біля Берна. З початком квітня знова занедужав та був уміщений в лічниці св. Анни в Берні, де й помер 8. травня 1925 р. Похорон відбувся 11. ц. м. на Центральнім кладовищі в Берні. Похоронено покійного побіч памятника, який виставлено також 154 синам української землі. В похороні взяли участь всі українські студенти в Берні, та богато чужої публики. Похороном займилося українське студентство, зорганізоване по фахових секціях. На гробі положено серед палких промов вінець від імени всього українського студентства та від безпосередніх його товаришів-агрономів та лісників. Українське ... щало свойого дорогого товариша й тою вісткою смутку ділиться зі всім громадянством, з ріднею та знайомими Покійного. В. Й. П.

Володимир Погор Яновський, емер. надрадник вищого суду й адвокат в Буківську по довгій і тяжкій недужі, заосмотрений св. Тайнами помер 25. квітня 1925, в 73 році життя.

Покійний, як син директора німецької гімназії у Львові покінчив німецьку гімназію у Львові, По скінченню правничого факультету в 21 році життя, повнить спершу обовязки яко суддя в Рудках, відтак як начальник суду в Березові й окружний суддя в Сяноці, вкінці зістає радником апеляційного суду у Львові, де пробуває до кінця своїх літ служби. А хоча усміхалась йому карієра і мав бути покликаний до Відня, резиґнує і переноситься на Лемківщину, і в Буківську відкриває адвокатську канцелярію, яку веде до останньої хвилі життя.

Покійний визначався незвичайними здібностями і великим знанням правничим і в кругах правників тішився великим поважанням. Як суддя і оборонець зєднав собі любов, вдячність і привязання іза правоти і чистоти характеру — тому смерть його викликала великий жаль серед тих, що його близше знали, а з осібна серед українського населення, якому ніс поміч і служив правною порадою дуже часто безкорисно. Похорони відбулись при великому здвизі народа без ріжниці віроісповідання. Над могилою попращав Його в імени адвокатів др. Рінгель і о. Антонич, парох з Волиці. В часі похоронів співав хор з Волиці, причиняючись тим до звеличання Його памяти і похоронного обряду. В. Й. П.

Ілик Юрій, господар в Малковичах, пов. Перемишль, помер дня 6. мая ц. р. по довгій і тяжкій недузі в 30-тім році життя заосмотрений Найсв. Тайнами. Покійний брав живу участь у народній роботі. Читальня „Просвіти", „Аматорський кружок" і кооператива завдячують своє існтування тільки покійному. Був прихильником поширення рідної преси. Похорон відбувся дня 9-го мая в супроводі повище згаданих Товариств. В. Й. П.

Проф. Григорій Наливайко, шкільний радник і управитель філії Академічної гімназії у Львові, член і був. голова „Учительської Громади", член УПТ., „Української Бесіди" й инших українських товариств у Львові, помер по тяжкій недузі дня 22. травня 1925 року на 65 році життя, а 38 р. учительської служби. Покійний, як селянський син зі Золочівщини, здобував тяжкою, впертою працею своє фахове й суспільне становище й належав до найвідільнійших одиниць свого звання. Працюючи за весь час своєї довголітної педагогічної практики переважно по українських гімназіях, посвячував усю свою невичерпану енергію на освіту й виховання української молоді. Молодь Покійний любив, старався їй помагати в матеріяльній скруті, тому дуже ревно займався гімназійним запомоговим Т-вом „Руслан" й українськими Бурсами. Належав всюди до їх виділів, дбав також про їхне приміщення та матеріяльну забезпеку. Під тим оглядом багато завдячує Покійному українська бурса в Коломиї, де він учителював під дир. Недільським і звідки виніс найкрасші спомини — про гуцульську молодь — на ціле життя. У Львові Покійний був ві 1904 р. у головнім заведенню акад. гімназії, а від 1921 р. став управителем філії тоїж гімназії, вкладаючи в неї всю свою енергію, душу, знання й любов — зберігаючи цю улюблену школу перед ріжними зовнішними ударами і непріемностями. Здобув собі через це любов учеників, пошану і признання в учительськім зборі. Вічна Память Його імени!